

ПРОБЛЕМАТИКА ІНСТИТУТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗІВ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Норми щодо регулювання інституту забезпечення доказів відомі законодавству що діяло на території сучасної України з давніх часів. Так наприклад «Околиця (сусіди), на вимогу позивача або по вказівці сока, оглядали «шкоду» (заподіяний збиток), а потім брали участь у гонінні сліду» [1, с. 666-667].

Пізніше, з розвитком суспільства, державності, економічного обороту, методів та прийомів доказування інститут забезпечення доказів у своєму розвитку набував нових ознак, способів та прийомів його використання в рамках процесу доказування у цивільних справах.

Суттєвий вплив на становлення досліджуваного інституту справив принцип змагальності, який обумовив необхідність сторонам доводити свою позицію на основі доказів, за пасивної ролі суду. Одним з визначальних етапів розвитку законодавства в цьому контексті стало прийняття Статуту цивільного судочинства 1864 р.

Статтями 336, 337 вищевказаного документу, передбачався обов'язок позивача довести свій позов (як вбачається доказами), відповідач в свою чергу зобов'язаний довести свої заперечення. Суд не збирає докази, або «справок» а засновує своє рішення виключно на доказах сторін [2].

Таким чином, зважаючи на змагальну форму судочинства, неабиякого значення набуває процес збору та пред'явлення до суду доказів, які підтверджують факти, як підставу вимог та заперечень сторін.

Проте, зобов'язані особи не завжди можуть подати до суду докази в силу об'єктивних причин. Так, важливий свідок може стати недосяжним через певний час, особи можуть бути не в змозі подати докази в силу того, що вони знаходяться в іншій особі, тощо.

Для допомоги зобов'язаним особам таких випадках приходиться спеціальний механізм — забезпечення доказів.

Чинний Цивільний процесуальний кодекс України (Далі по тексті — ЦПК) не містить визначення цього інституту. Немає єдиного розуміння сутності цього інституту і серед науковців, що дозволяє говорити про складність його осягнення, та не до кінця розкритий потенціал.

В наші дні науковцями пропонується значна кількість визначень сутності забезпечення доказів. Наприклад В.В. Комаров подає забезпечення доказів, як — заходи, спрямовані на збереження відомостей про обставини справи, коли є підстави припускати, що використання цих

відомостей у подальшому може стати утрудненим або неможливим (від'їзд свідка у тривале закордонне відрядження, втрата якостей речі тощо.) Забезпечення доказів віднесено до виключної компетенції судів [3, с. 495].

Забезпечення доказів, це вжиття судом термінових заходів до закріплення у визначеному процесуальному порядку фактичних даних з метою використання їх, як доказів при розгляді цивільних справ — вважає М.Й. Штефан [4, с. 292].

Різноманітність таких визначень породжує значну кількість невизначеностей у можливостях та межах застосування інституту забезпечення доказів в процесі доказування. Така ситуація, як показує практика, досить часто призводить до невірної застосування досліджуваного інституту.

ЦПК України регулюючи процес забезпечення доказів, в свою чергу, містить певні неузгодженості та проблеми регулювання. Так зміст ст. 133-135 ЦПК породжує значну кількість питань. Чи має місце застосування інституту щодо ситуацій котрі вже мають місце, чи їх регулювання зосереджується на ситуаціях, котрі виникнуть в майбутньому? Як співвідносяться між собою заява про забезпечення доказів, та заява про витребування доказів? Чи виконує встановлений порядок забезпечення доказів його цілі та завдання ефективно? Чи достатнім потоком є три дні для подачі позовної заяви до суду? Чи є необхідним повідомляти сторони та інші особи які беруть участь у справі про розгляд заяви про забезпечення доказів, чи це є невиправданим, та таким, що затягує розгляд справи?

Ці питання, беззаперечно є важливими, окремі дослідники вже пропонували відповіді на деякі з них. Так важливими в цьому контексті є праці О.Бадили. С.Я. Фурси, та інших, які вказували на особливості способу допиту свідків, можливості забезпечення доказів нотаріусами, проблеми термінів виконання дій щодо забезпечення доказів, тощо [5, с. 95-121; 6. с. 103-106]. Однак здебільшого, ці праці висвітлюють лише певні аспекти проблематики.

Не вирішуються підняті запитання і в рамках реформи цивільного судочинства, яка набирає обертів в даний час.

Отже подальше ґрунтовне та комплексне дослідження інституту забезпечення доказів є дуже актуальним та важливим на сучасному етапі розвитку науки та цивільного-процесуального законодавства в контексті його ефективності, доступності, своєчасності, тощо, що буде предметом нашого дослідження в майбутньому.

Список використаної літератури:

1. Стецюк Р.Б. Досудова стадія юридичного процесу в Давньоруській державі / Р.Б. Стецюк // Форум права. — 2012р. № 2. — С. 665-669.

2. Судебные уставы 20 ноября 1864 года, с изложением рассуждений, на коих они основаны. Часть первая [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://civil.consultant.ru/reprint/books/115/107.html#img108>
3. Курс цивільного процесу : підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін. ; за редакцією В.В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — 1352 с.
4. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. — 624 с.
5. Фурса С.Я. Цюра Т.В. Докази і доказування у цивільному процесі: науково-практичний посібник. (Серія: Процесуальні науки) / С.Я. Фурса, Т.В. Цюра — К.: Видавець Фурса С.Я., КНТ, 2005. — 256 с.
6. Бадила О. О. Актуальні проблеми забезпечення доказів у цивільному процесі України: необхідність законодавчої регламентації / О.О. Бадила // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. — 2014. — № 1 (99). — С. 103-106.

УСТЮШЕНКО С. Е.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного процесу

ПОВЕРНЕННЯ СУДОВОГО ЗБОРУ

Відповідно до статті 7 Закону України «Про судовий збір» сплачена сума судового збору повертається за ухвалою суду в разі:

- 1) зменшення розміру позовних вимог або внесення судового збору в більшому розмірі, ніж встановлено законом;
- 2) повернення заяви або скарги;
- 3) відмови у відкритті провадження у справі;
- 4) залишення заяви або скарги без розгляду (крім випадків, якщо такі заяви або скарги залишені без розгляду у зв'язку з повторним не-прибуттям позивача або за його клопотанням);
- 5) закриття провадження у справі.

У випадках, установлених пунктом 1, судовий збір повертається в розмірі переплаченої суми; в інших випадках, — повністю [1].

У разі виникнення підстави для повернення судового збору, його повернення здійснюється відповідно до Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 № 845. Зазначеною постановою визначено механізм виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ, прийнятих судами, а також іншими державними органами, які відповідно до закону мають право приймати такі рішення [2].